

Riktlinjer för användning av kemiska bekämpningsmedel inom Västerås tätort

Riktlinjer

Det är inte tillåtet att använda kemiska bekämpningsmedel inom Västerås tätort. Alternativa metoder till kemisk bekämpning ska alltid användas. När avvikelser från riktlinjerna ändå görs måste det alltid motiveras varför alternativa metoder inte är tekniskt möjliga eller ekonomiskt rimliga.

Syftet och målet med riktlinjerna är att vara ett stöd i arbetet med att minska mängden kemiska bekämpningsmedel inom tätorten Västerås.

Riktlinjerna gäller med följande undantag.

- Bekämpning av skadedjur omfattas inte av riktlinjerna.
- Bekämpning av jätteloka eller liknande invasiva främmande arter kan ske med hjälp av glyfosatpreparat.
- Bekämpning av sly som till exempel asp får ske med så kallad ”plugg” som innehåller glyfosatpreparat.
- Ogräsättika till en högsta tillåten koncentration av 12 % får användas där alternativa metoder ansetts ekonomiskt orimliga. Användningen av ogräsättika ska dock ske restriktivt.

Bakgrund

Kemisk bekämpning inom tätorten sker främst i syfte att kontrollera ogräs som uppstår i fogar och kanter på gator eller hårda ytor och som antingen förfular eller bryter ner konstruktioner. Användningen av kemiska bekämpningsmedel är relativt kostnadseffektivt i förhållande till andra mekaniska eller termiska bekämpningsmetoder. Det finns dock en vilja i samhället att minska användningen av kemiska bekämpningsmedel och i stället hitta alternativa metoder för ogräsbekämpning.

Enligt miljöbalkens 14 kapitel definieras ett kemiskt bekämpningsmedel som en kemisk produkt som syftar till att förebygga eller motverka att djur, växter eller mikroorganismer förorsakar skada eller olägenhet för människors hälsa eller på egendom.

Hantering av kemiska bekämpningsmedel regleras dels genom miljöbalken men även genom Naturvårdsverkets föreskrifter SNFS 1997:2. Syftet med lagstiftningen hittas dels i miljöbalkens portalparagraf och dels i 1 § i SNFS

Datum
2014-02-18

1997:2. Syftet anges vara att användningen av kemiska bekämpningsmedel ska regleras på sådant sätt att kvalitén hos yt- och grundvatten inte försämras samt att den vilda faunan så långt som möjligt skyddas mot oavsiktlig påverkan.

Riksdagens definition av miljömålet giftfri miljö

Miljömålet giftfri miljö preciseras genom att man vill uppnå att den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen via alla exponeringsvägar inte skadar människor eller den biologiska mångfalden.

”Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrundsnivåerna.”

Med EU´s ramdirektiv för vatten ställs högre och tydligare krav på vattenkvaliteten. En del av arbetet med att leva upp till de nya kraven har varit att Vattenmyndigheten beslutat om miljö kvalitetsnormer och åtgärdsprogram som ska följas i tillsyn, provning och planläggning.

Västerås stad har tagit fram en vattenplan där det bland annat anges att tillförseln av miljöfarliga ämnen till Mälaren behöver minska. En av åtgärder är att kemiska bekämpningsmedel inte ska användas av Västerås stad på hårdgjorda ytor.

Miljö- och konsumentnämnden har dessutom tagit fram följande mål för sitt tillsynsarbete:

- Minska användningen av kemikalier som kan hota människors hälsa och miljön eller den biologiska mångfalden i Västerås.
- Tillförseln av hälso- och miljöskadliga ämnen till Mälaren ska minska genom tillsyn av miljöfarliga verksamheter och förorenade områden.

Riktlinjerna förutsätter att övrig lagstiftning följs och kan inte användas för att motivera avsteg från andra bestämmelser. Riktlinjerna är inte heller någon ersättning för annan vägledning vid användningen av kemiska bekämpningsmedel inom tätort.

Användning av glyfosatpreparat

Riktlinjen tar upp användningen av glyfosatpreparat. Glyfosatpreparat är bekämpningsmedel där det verksamma ämnet är glyfosat. Exempel på ett sådant preparat är Roundup, Kvick down, Glyphomax. Fullständig lista över godkända glyfosatpreparat finns på Kemikalieinspektionens webbplats.

Glyfosat är systemverkande vilket betyder att endast en del av växten behöver utsättas för preparatet för att det sedan sprids i större delen av växten vilket ger en snabb och effektiv verkan.

I texten nämns även AMPA(aminometyl-fosfonsyra) vilket är en nedbrytningsprodukt av glyfosat. Att AMPA påträffas i vattendrag kan vara ett tecken på att glyfosat har använts men kan även uppstå från tvätt- och rengöringsmedel.

Datum
2014-02-18

Bedömning

Användningen av kemiska bekämpningsmedel är relativt kostnadseffektivt i förhållande till andra mekaniska eller termiska bekämpningsmetoder. Enligt den sammanställning som Sveriges kommuner och landsting (SKL) genomfört handlar det om kostnader som kan vara upp till fem gånger högre än bekämpning med glyfosatpreparat. Som exempel anger SKL att förvaltarna i Jönköping beräknar en kostnadsökning från femhundrausen kronor till tre miljoner vid ett förbud mot kemiska bekämpningsmedel. SKL anser dock att det förebyggande arbetet med att inte skapa ytor där ogräs får fäste, är den billigaste metoden.

Enligt SKL är ett gemensamt problem med de alternativa metoderna att man måste svälta ut rotagräs. Det kan innebära 4-6 behandlingar per år med mekanisk bekämpning i stället för 1-2 behandlingar med glyfosat. Det är endast de systemverkande kemiska bekämpningsmedlen som glyfosat som effektivt kan hantera dessa ogräs.

Ett av de stora problemen med användningen av kemiska bekämpningsmedel inom tätort är att ytorna där bekämpningen främst sker är hårdgjorda samt att ytorna avvattnas genom dagvattennätet. Hårdgjorda ytor och dagvattensystemen är konstruerade för att snabbt kunna leda bort regn- och tövatten. Detta innebär att det inte sker någon infiltration eller fördröjning som underlättar nedbrytningen och fastläggning av kemiska preparat.

I Västerås stads vattenplan lyfter man även fram denna problematik samt det faktum att användningen av bekämpningsmedel på odlad mark sker på biologisk aktiv mark som gynnar nedbrytningen av bekämpningsmedel. Denna biologiska aktivitet finns inte på samma sätt i det hårdgjorda stadsrummet. Västerås stad har även låtit ta prov i dagvattenbrunnar och påvisat bekämpningsmedel. Även Jordbruksverket presenterar i sitt faktablad nr 5 från 2002 att de påträffat glyfosat i dagvatten men inte nedbrytningsprodukten AMPA. SKL uppmärksammar även på Engelska studier som visar att mellan en tredjedel till tre fjärdedelar av herbicider för bekämpning på hårdgjorda ytor rinner av efter en regnperiod.

Kemikalieinspektionen anger att en miljöaspekt med glyfosat är att det har en bred användning och är en mycket effektiv herbicid, vilket även kan ge effekter på andra växter i miljön. Glyfosat har låg till medelhög påverkan på vattenlevande organismer beroende på art. Enligt Kemikalieinspektionens faktablad om glyfosat från 1997 varierar halveringstiden från ett par dagar upp till flera år, bland annat beroende på den mikrobiella aktiviteten. Nedbrytningen av AMPA sker något långsammare.

SKL hänvisar till Kemikalieinspektionen som värderar risker för miljön som lägre vid användning av preparat med naturliga verksamma ämnen som tex ättika i stället för preparat med glyfosat. Dock är rekommendationen i SKL:s skrift "Koll på tillväxten" att högre halt ättiksyra än 12 % inblandning ger ett sämre utbyte per ättiksyraandel.

Datum
2014-02-18

Nackdelar med ättiksyra är att den är måttligt akut giftig för vattenlevande organismer samt att det är ett kraftigt extraktionsämne, vilket kan innebära att omfattande användning kan påverka spridning av föroreningar så som tungmetaller.

Miljö- och hälsoskyddsförvaltningens slutsats

Ett totalt förbud mot kemiska bekämpningsmedel är miljömässigt motiverat och tekniskt möjligt men med hänsyn till kostnaden inte ekonomiskt rimligt. Det bör finnas en möjlighet att i undantagsfall kunna använda glyfosatpreparat, men att användningen ska ske restriktivt och måste motiveras.

Miljö- och hälsoskyddsförvaltningen anser också att det kemiska bekämpningsmedlet ogräsättika ska kunna användas även om utgångspunkten ska vara att alternativa metoder till kemisk bekämpning prioriteras.

Vad avser bekämpning av jätteloka anser miljö- och hälsoskyddsförvaltningen att glyfosatpreparat ska kunna användas med motiveringen att bekämpning av invasiva främmande arter ska kunna ske effektivt. En bekämpningsplan bör tas fram för jätteloka i syfte att både minska spridning och befintligt bestånd, men även i syfte att göra framtida bekämpning av jätteloka med kemiska preparat överflödigt.

Källor

Västerås stads vattenplan, 2012-2021, antagen i Kommunfullmäktige 2012-10-04
Miljömålsportalen

The Giant Hogweed Best Practice Manual, Guidelines for the management and control of an invasive weed in Europe

Koll på tillväxten, SKL 2006.

Ättika som ogräsbekämpningsmedel på hårdgjorda ytor, SLU rapport 187, juni 1994.

Ogräsbekämpningsmetoder i belagd miljö, examensarbete nr: 2005:92 Chalmers 2005

Kemikalieinspektionens informationsblad om glyfosat, 1997

www.svenskvatten.se

www.kemi.se

MILJÖ- OCH HÄLSOSKYDDSFÖRVALTNINGEN